

พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู :
กรณีศึกษาในเขตเมืองและชนบท จังหวัดราชบุรี

นางกิริยา ลาภเจริญวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0567-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 19908817

23 ก.ค. 2546

**WOMEN'S HEALTH CARE BEHAVIOR DURING MENOPAUSE PERIOD:
A CASE STUDY OF RURAL – URBAN AREAS IN RATCHABURI PROVINCE**

Mrs. Kiriya Lapjaroenwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0567-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู : กรณีศึกษาในเขตเมืองและชนบท จังหวัดราชบุรี
โดย นางกิริยา ลาภเจริญวงศ์
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ พ.ญ. สุนา ชมพูทวีป

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....
..... ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวีณา วิบูลย์เศรษฐ์)

.....
..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์)

.....
..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ พ.ญ. สุนา ชมพูทวีป)

.....
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อรพินท์ บุญนาค)

กิริยา ลากเจริญวงศ์ : พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู : กรณีศึกษาในเขตเมืองและชนบท
จังหวัดราชบุรี (WOMEN'S HEALTH CARE BEHAVIOR DURING MENOPAUSE PERIOD :

A CASE STUDY OF RURAL – URBAN AREAS IN RATCHABURI PROVINCE)

อ.ที่ปรึกษา : รศ. ดร.ภัสสร ลิมานนท์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ. พ.ญ. สุมนา ชมพูทวีป, 135 หน้า.

ISBN 974-13-0567-2

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดูในเขตเมืองและเขตชนบท ของจังหวัดราชบุรี รวมทั้งเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีที่มีอายุตั้งแต่ 40 – 59 ปี จำนวน 600 คน สุ่มเลือกจาก 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม โดยแยกเป็นเขตเมือง 300 คน เขตชนบท 300 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ผลการศึกษาพบว่า สตรีตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 40-44 ปี สตรีจำนวนสามในสี่มีสถานภาพสมรส ผู้ที่ไม่มีการศึกษาและจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีมากกว่าครึ่งของสตรีที่เป็นตัวอย่าง สตรีในเขตเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจ รายได้ครอบครัวเฉลี่ย 15,330 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000 บาท และน้อยกว่า ต่อเดือน สตรีจำนวนครึ่งหนึ่งยังคงมีประจำเดือน อายุเฉลี่ยเมื่อหมดประจำเดือน 48.9 ปี สตรีเกือบครึ่งยังไม่รู้จักคลินิกวัยทอง สตรีส่วนใหญ่มีคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับกลาง สตรีในเขตเมืองมีความรู้เกี่ยวกับภาวะหมดระดูและมีการดูแลสุขภาพตนเองดีกว่าสตรีในเขตชนบท

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคม และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู พบว่า เขตที่อยู่อาศัย การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ ระดับความรู้เกี่ยวกับภาวะหมดระดู แหล่งความรู้ที่สตรีได้รับเกี่ยวกับภาวะหมดระดู จำนวนแหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับภาวะหมดระดู ทศนคติเกี่ยวกับภาวะหมดระดู และประเภทของสถานบริการ มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ขณะที่ตัวแปรด้านอายุไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน กล่าวคือ สตรีที่มีอายุมากกว่ามีการดูแลสุขภาพดีกว่าสตรีที่มีอายุน้อย ส่วนระดับปัญหาสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการหมดระดู ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู

วิทยาลัยประชากรศาสตร์
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4187051651 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEY WORD: MENOPAUSE / HEALTH CARE BEHAVIOR / WOMEN / RATCHABURI

KIRIYA LAPJAROENWONG : WOMEN'S HEALTH CARE BEHAVIOR DURING
 MENOPAUSE PERIOD: A CASE STUDY OF RURAL-URBAN AREAS IN RATCHABURI
 PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. BHASSORN LIMANONDA, Ph.D.
 THESIS COADVISOR : ASSOC. PROF. SUMANA CHOMPOOTAWEED, M.D. 135 PP.
 ISBN 974-13-0567-2

The purpose of this study was to investigate health care behavior during menopause period of women in rural-urban areas, Ratchaburi province. The relationship between health care behavior and demographic, socio-economic and other health-related factors were also examined. Six hundred women of all marital status, aged 40-59 were randomly selected from 3 districts; Muang, Ban Pong, and Potharam to be interviewed through the use of questionnaire by health personnel.

Results revealed that majority of sampled women were in age group of 40-44 years. Three-fourths were married with presence of spouses, more than half had only primary education or no education at all. Majority of urban women was employed in government service or State Enterprise. The majority of women had average monthly income of 5,000 Bath or less with the average of family income of 15,330 Bath. More than half of women still have regular menstruation. The average age of menopause was 48.9 years. More than half did not know about menopause clinic. Majority of women obtained middle-level scores on health care behavior. Urban women were better than their rural counterparts in terms of knowledge on menopause and health care.

When relationship between health care behavior and demographic socio-economic and other health factors was analyzed, it was found that residential areas, education, occupation, marital status, income, knowledge on menopause, sources of knowledge, attitudes toward menopause and type of health care services affected women's health care behavior, as hypothesized while age factor did not support the hypothesis. Factors on physical and mental health had no effect on women's health care behavior.

College of Population Studies
 Demography
 Academic year 2000

Student's signature..... *Kiriya Lapjaroenwong*
 Advisor's signature..... *Bhassorn Limanonda*
 Co-advisor's signature..... *Sumana Chompootaweep*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากคณาจารย์หลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและให้กำลังใจ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุง วิทยานิพนธ์ให้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พญ.สุมนา ชมพูทวีป อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม วิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ ประธานกรรมการและ รองศาสตราจารย์ อรพินท์ บุญนาค กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ เพื่อแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์วิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ จนสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างสูง ที่สนับสนุนและ อนุมัติให้ลาศึกษาต่อ และขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในเขตอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอ บ้านโป่งและอำเภอโพธาราม ที่อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำในการเก็บข้อมูลที่ศึกษา ตลอด จนให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณนักวิจัยของวิทยาลัยที่ช่วยให้คำแนะนำ ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเจ้าหน้าที่ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ช่วยเหลือในการค้นคว้าเอกสาร ตลอดจน ประสานงานด้านต่าง ๆ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ร่วมสถาบันที่เป็นกำลังใจให้เข้มแข็ง ขอขอบคุณ คุณสุรินทร์ ลาภเจริญวงศ์ รวมทั้งบุตรที่ส่งเสริมในการศึกษาและเป็นกำลังใจตลอดเวลา ทำดีที่สุด หากมีกุศลประโยชน์อันใดที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์นี้ขออุทิศส่วนกุศลทั้งหมดนี้ ให้แก่ บิดามารดาที่ได้ล่วงลับไปแล้ว

กิริยา ลาภเจริญวงศ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ

บทที่

1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	4
1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	4
1.4 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	25
1.6 สมมุติฐานหลักในการศึกษา.....	26
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	27

2 ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูล.....	28
2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	28
2.3 ขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง.....	28
2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	29
2.5 คำนียามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	31
2.6 นิยามศัพท์.....	32
2.7 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	37
2.8 ลักษณะข้อมูลทั่วไป.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู.....	57
4 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	105
4.1 สรุปผลการศึกษา.....	106
4.2 ข้อเสนอแนะ.....	112
รายการอ้างอิง.....	115
ภาคผนวก	122
ภาคผนวก ก.	123
ภาคผนวก ข.	126
ประวัติผู้วิจัย.....	135

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามลักษณะประชากร เศรษฐกิจ สังคมและเขตที่อยู่อาศัย.....	40
2 การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามลักษณะทางปัจจัยที่ เกี่ยวข้องด้านสุขภาพและเขตที่อยู่อาศัย.....	45
3 การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามลักษณะทางปัจจัยที่ เกี่ยวข้องด้านแหล่งที่ไปรับบริการดูแลสุขภาพ เมื่อมีปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องจาก ภาวะการหมดระดู และเขตที่อยู่อาศัย.....	49
4 การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามลักษณะทางปัจจัยที่ เกี่ยวข้องด้านแหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับภาวะหมดระดู และเขตที่อยู่อาศัย.....	52
5 การกระจายร้อยละและจำนวนของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ด้าน ความรู้ ทัศนคติ ปัญหาสุขภาพร่างกายและจิตใจที่เกี่ยวข้องกับการหมดระดู พฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของสตรีวัยหมดระดู และเขตที่อยู่อาศัย.....	55
6 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตาม เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	59
7 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตาม กลุ่มอายุ เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	62
8 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตาม สถานภาพสมรส เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	66
9 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตาม ระดับการศึกษา เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	70
10 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตาม อาชีพ เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	74
11 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตาม รายได้ของครอบครัว เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	78
12 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตาม ระดับความรู้เกี่ยวกับภาวะการหมดระดู เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามแหล่งความรู้ที่ได้รับ เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	86
14 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามจำนวนแหล่งความรู้ที่ได้รับ เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	90
15 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามระดับทัศนคติเกี่ยวกับภาวะหมดระดู เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมี ประจำเดือน.....	94
16 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามระดับปัญหาอาการเกี่ยวเนื่องกับภาวะหมดระดู เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	98
17 การกระจายร้อยละของระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู จำแนกตามแหล่งที่สตรีไปขอรับคำปรึกษาแนะนำเมื่อมีปัญหาสุขภาพเนื่องจาก ภาวะหมดระดู เขตที่อยู่อาศัย และภาวะการมีประจำเดือน.....	103
18 สรุปผลของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากร เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้สถิติ แบบตารางไขว้ และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไคสแควร์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05.....	111